

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav obecné lingvistiky

Bakalářská práce

Alex Círek

**Kolokační analýza lemmatu *krásnx*
v korpusech českého psaného jazyka**

Collocational analysis of the lemma *beautiful*
in Czech written language corpora

Děkuji nejvíce svému vedoucímu práce, PhDr. Jiřímu Miličkovi, PhD.,
za trpělivost, rady a motivaci.

Dále děkuji Janě Šimsové za spolupráci, Ivaně Čuchalové za podporu
a Bc. L. Plamitzerovi za darovanou literaturu.

Věnuji to té nejkrásnější osobě mého života, mojí mamince.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 08.05.2024

Alex Círek

Obsah

Vysvětlivky	7
1. Úvod	8
2. Základní teorie a hypotézy	9
2.1 Hypotézy	14
2.2 Kategorizace	18
3. Praktická část	22
3.1 Metodologie	22
3.2 Kolokační analýza	24
3.2.1. Základní analýza	24
3.2.2. Adjektivní analýza	35
3.2.3. Pronominální analýza	43
3.2.4. Genderová analýza	44
3.2.5. Rozšířená kolokační analýza	51
4. Závěr	53
Seznam použité literatury a jiných zdrojů	56

Abstrakt:

V této bakalářské práci autor využívá svých znalostí ve dvou studovaných oborech. Využívá svoje zkušenosti s fungováním jazykových korpusů k lingvistickému výzkumu estetiky. V práci autor pracuje s texty týkající se empirického zkoumání v estetice a praktického hledání významu krásy. Autor analyzuje kolokace lemmatu „krásnx“ v korpusech a pokouší se najít jakýsi společný jmenovatel krásy, nálezy v práci popisuje. Studie je koncipována na pozadí Wittgensteinova „význam slova je jeho užití“ a výzkum se snaží ukázat, co mají jednotlivá použití adjektiva „krásnx“ společného. Autor tvoří hypotézy o výskytech v korpusech a rozřídí je kolokace kvantitativně ve snaze najít to, co je nejčastěji jmenováno jako krásné v běžné řeči. Z těchto statistik a výskytů čerpá a rozříděné kolokace propojuje něčím, co by mohlo usměrnit v nalezení teoretického jmenovatele krásy.

Klíčová slova:

lingvistika; estetika; krása; Wittgenstein; Platón; jazykové korpusy

Abstract:

In this bachelor thesis the author uses their knowledge in their two studied fields. They use their experiences with the workings of language corpora for a linguistic study in aesthetics. In this work the author works with texts on empirical studies in aesthetics and some forms of a practical search of the meaning of beauty. The author analyses collocations of the lemma “beautiful” in the corpora and tries to find a common denominator of beauty, these findings are described in the thesis. The study is conceived on the background of Wittgenstein’s “usage of words as meaning”, and the study shows what individual uses of the adjective “beautiful” have in common. The author creates hypotheses about the findings in the corpora and tries to quantitatively sort them and find what is most commonly called beautiful. These statistics and occurrences will be the source and possible direction of trying to find a common denominator of beauty.

Key words:

Linguistics; Aesthetics; Beauty; Wittgenstein; Plato; Language corpora

Vysvětlivky

Pro zápis adjektivních lemmat se bude v této práci užívat neutrální koncovka *-x* (místo *-ý/-á/-é*), aby se lépe demonstrovala forma lemmatu, do kterého se může dosadit jedna z koncovek, aby nutně neevokovala generický mužský rod. Lemmata se obecně vyskytují ve formě alolexu, ale pro tuto studii byl vybrán slovníkový tvar upravený koncovkou *-x*. Koncovka je v současnosti normalizována na poli genderových studií (Kolek 2022), v této práci se bude rozšiřovat i na samotný gramatický rod, který zde hraje roli. Rozlišené koncovky se budou vyskytovat pouze při přepisu zadaného hesla do korpusového vyhledavače (v hranatých závorkách) a při gramaticky-rodové analýze adjektiv.

1. Úvod

*I wondered if there
wasn't some kind
of physics for beauty.
-Darren Star*

Už od Platóna zaznamenáváme nikdy nezakončitelnou debatu o tom, co je krása a co je krásno. V dialozích se Platónův Sokrates ptá na krásu, na krásno. V dialogu *Hippias Větší* (Platón, vydání 1996, str. 23) přichází Hippias s tím, že jmenuje krásným něco. Definuje krásu tím, že o něčem řekne, že je krásné. Vyzývá krásu skrze krásnou ženu, lyru, klisnu... Dialog dochází k závěrům teoretizace krásna odděleného od krásného, hovoří se o společném něčem, co všechno krásné spojuje, co je nejspíše toto krásno. Má krása nějakého společného jmenovatele? Společnou vlastnost, která splétá dohromady vše nazývané krásným?

Tato bakalářská práce nás přivádí k možnosti toho najít to, o čem lidé mluví jako o krásném. Přivádí nás k možnosti nálezu společného jmenovatele, nebo alespoň analýze seskupování toho, o čem je říkáno, že je krásné. Využijí se data z českého národního korpusu, bude využíván pouze jazyk český a analyzováno bude lemma *krásnx*.

Při práci s jazykovými korpusy musíme mít na paměti, že nejsou absolutně reprezentativní. Jedná se o výseč textů a možnou reprezentaci použití jazyka skrze ně. Jako anotované texty s možností komplexních vyhledávacích metod slouží k analýze jazyka, příkladem je i tato rešerše. V práci se bude autor zabývat nejen otázkou estetiky, ale i lingvistických možností jazyka. Bude se v práci hovořit i o otázce jazyka a genderu vztaženému právě k tématu obecného vnímání krásy a krásného.

2. Základní teorie a hypotézy

*Otec v knihovně
Wittgensteina nemá,
takže si ho půjčím
z olomoucké knihovny
a už ho nikdy nevrátím.
-Sylva Fischerová*

Inspirací pro tuto bakalářskou práci bylo tvrzení Alexandra Baina, že neexistuje společný jmenovatel krásy. Je zástupcem učení estetiky 19. století, věnoval se psychologii a logice, ve svém díle popisuje i dosavadní problematiku filozofů s uměním. Emoce, které nám přináší umění, nás vedou k tomu ho zvat a zastřešovat jedním termínem: krása (případně krásné). Jsou to emoce individualizované, přesto schované pod tento obecný termín. Bain je tedy na straně toho, že krása není schovaná v předmětech, ale v jednotlivcově zkušenosti a interpretaci. Pohlédne-li se ale na umění a na zdroje krásy, ve kterých tyto emoce nachází svůj původ, ukáže se nám nadmíru různorodá množina. Pro Baina je tato množina příliš různorodá a sjednocující pojem je těžko v ní hledat. Je tedy jediné, co se dá nalézt, pojící krásné to, že se to krásným už nazývá? Bain také odkazuje na Sokratovy řeči a Platónovy komponované dialogy. "They proceeded to on the supposition, that some single thing could be found, entering as a common ingredient, into the whole class of things named beautiful." (Bain 1865, str. 213) Jedna věc pojící vše krásné dle Baina neexistuje, kdyby existovala, už bychom ji byli našli za ty dva tisíce let. Shazuje celou filozofii hledání Jednoty ve všem. Za pomoci hledání společného atributu v přírodě je už od základu špatný impulz, na svět se má pohlížet s vědomím plurality příčin. Je tedy několik atributů, které se navzájem překrývají, které spojují vše krásné?

Ludwig Wittgenstein mluví v *Traktátu* o problematice samotného problematizování filozofie. Zmiňuje porovnávání dobra s krásným. Právě i tyto

pojmy se v mnohém překrývají (nejen kvůli sémantickému původu), existují však v jiných sférách vnímání. Ve *Filosofických zkoumáních* se věnuje objasňování jazyka a předkládá tezi, že významy slov jsou dány jejich používáním v běžné řeči. K čemu jsou definice slov, když jen vedou často vedou k dalším nedefinovaným pojmům. U krásy se tedy pokusíme o definici příklady. Příklady, které by mohly definovat krásu, jsou její použití. O kráse se mluví neustále. Kolikrát tak člověk denně použije slovo krása? Kolikrát se s ním setká pasivně? Toto vše definuje nespočet individuálních vnímání pojmu krása formovaných a reformovaných na denní bázi. Zachytit jazykové hry, ať už jde o kontexty estetických soudů nebo každodenní komunikace, jde jen reálným jazykem, který je částečně zaznamenán v korpusech. Korpusy by mohly udávat definice komplikovanějších pojmů pozicemi v sémantickém prostoru použitím jejich kolokací.

Wittgenstein upozorňuje ve svých přednáškách na vliv gramatických kategorií na naše vnímání slov (Modrá kniha).¹ Bude-li se užívat slovo krásný jako adjektivum, bude se tak i vnímat jeho funkce. Jaká je esence atributu, který se připisuje kráse? Právě on nás vede k tomu, abychom se podívali na to, jak vlastně náš esteticko-kritický slovník funguje.

Wittgenstein poukazuje na to, při svém příkladu hry, že máme tendenci hledat něco společného pro všechny entity v množině uložené pod obecný termín (hra). Podtermíny ale tvoří jakousi rodinu a mají pouze rodinné podobnosti, které se navzájem překrývají. Obecný pojem není společnou vlastností, stejně jako podle Wittgensteina nejsou vlastnosti složkami věcí. Krása není složkou všech krásných věcí, „tak jako je alkohol složkou piva vína, a že bychom mohli mít čistou krásu, nezkalenou ničím, co je krásné“ (Wittgenstein,

---

¹ Tato teorie kognitivního vnímání gramatických kategorií vedla autora k používání neutrální koncovky -x u lemmat. Koncovka nebude vzbuzovat podvědomé pocity jak z krásy femininní, tak z krásy maskulinní při použití generického mužského rodu. Vložení vhodné koncovky záleží na podvědomí čtenáře.

překlad Modré knihy 2006, str. 39). Odmítal by pravděpodobně kvůli neustálým změnám vnímání a kontextů i jedinou univerzální definici krásy.

Hledáním obecného pojmu, který by spojoval vše krásné je tedy zavrhováno nejen Bainem, ale i samotným Wittgensteinem. Při naší analýze hledání společné vlastnosti bychom měli být, při případném neúspěchu, otevření možnosti nalezení několika vlastností, které se nějakým způsobem navzájem překrývají, ale ne všechny se spojují, jako jakési Vennovy diagramy bez středového průniku všech zobrazovaných množin.

Právě dialogem Hippias Větší se necháme při svých hypotézách o pravděpodobných kolokacích inspirovat. Při překladu Platóna upozorňuje překladatel František Novotný na nedokonalý přenos sémantiky schované za slovem krásný. V češtině je adjektivum krásný omezenější v rozsahu než v řečtině. Novotný objasňuje, že se nejedná v originále jen o „hodnotnost estetickou“, ale i „zdatnost mravní a praktickou upotřebitelnost“. (Řecké slovo *kalos* znamená nejčastěji krásný, dobrý, pravdivý, spravedlivý...) Proto se množina toho, co se jmenuje krásným, může zdát tak různorodá. Jedná se o krásnou dívku, klisnu, lyru, hrnec, zlato, slonovou kost, kámen, činnost, a zákon. Seznam těchto nominativ nebude autor brát jako možnou množinu kolokací, použije ji jen jako základ hypotéz výskytů a kategorizací. Jazykové korpusy mohou zachytit i časově-kulturní změny v definicích krásy. Společenské normy a estetické preference by šly u krásy zachytit diachronními analýzami jazyků.

Tato práce je založena na kolokační analýze. Kolokace se dříve nazývaly jednoduše *slovními spojeními*. Termín se přizpůsobil korpusové lingvistice a definuje „smysluplné, ustálené, syntagmatické spojení dvou (nebo více) slovních tvarů v blízkém kontextu“ (zdroj: Příručka ČNK²). Kolokace nám v této práci

---

² Autor neuveden. Pojmy: kolokace. In *Příručka ČNK*. 2023. Citováno 04.05.2024. Dostupné na <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:kolokace&rev=1681392994>.

budou sloužit ne zcela definovatelně jako ustálená slovní spojení, ale jako frekventované výskyty slovních spojení. Tato spojení nám mohou osvětlit, v jakých kontextech se lemma krásný vyskytuje, co následuje často před či po něm. „Slovní sousedé“ nám mohou vypovědět více o významu slova, se kterým sousedí, právě definicemi použití a významem používání. V korpusech se jedná o autentický jazyk, ať už psaný nebo mluvený.

O slově krásný může vypovědět leccos celá škála definic. Slovníkové definice často řeknou, že krásný je působící velmi libě, je esteticky libý, tuto estetickou libost vzbuzuje.³ Krásný je touto opisnou definicí to působící krásou. Při nahlédnutí k definici synonymní se ukáže i situace, kdy je to jakési navýšení od svých synonym. *Velmi pěkný, velmi hezký*. Dále *ladný, vkusný, pohledný*. Definice opaky činí antonyma *ošklivý, nehezký, nevkusný, nepěkný, škaredý, nevzhledný...* Definice výčtem je v situaci krásného nemožná. Těžko udělat výčet všeho, co je krásné, když je tento termín tak moc individuální a krása je často nakonec v oku pozorovatele. Oko pozorovatele můžeme částečně analyzovat námi udělanou výsečí ve výčtu krásného pomocí korpusů.

Ve své *Encyklopedii estetiky* se Souriau potýká i s problémem kodifikace termínu krásný. Spojuje ho s termínem krásno, v encyklopedii tedy hledáme pod krásný/krásno. Kritizuje pojetí estetiky jako vědy o krásnu, protože pojem krásného není dost pozitivní ani objektivní pro etablování celé vědy. Pojem krásný můžeme použít při popisu předmětu příznivého bezprostředního a intenzivního estetického hodnocení. Souriau podává skoro až platónský výčet: „Můžeme ho použít na všechny druhy jevů: krásná žena, krásný kůň, krásná krajina, krásné auto.“ (Souriau, překlad 1994, str. 487). Pomáhá i při různých

---

³ SSČ říká o krásném: 1) libý pro zrak, sluch a představivost, velmi hezký, estetický; 2) velmi dobrý, plně uspokojující, výhodný.

SSJČ říká: 1) (při pohledu, poslechu ap.) působící velmi libě, esteticky, působící krásou, líbící se, velmi hezký, velmi pěkný; spanilý, sličný (op. ošklivý, škaredý, šeredný, ohyzdný); 2) vzbuzující plně uspokojení svou hodnotou, nejlepší, jaký je možno si přát.

kategorizacích krásného, když říká, že se tím popíše vše, co vzbuzuje (ne nutně estetický) obdiv, může se použít i na poli logickém, vědeckém, morálním apod.

2.1 Hypotézy

Mé východisko je, že nejkrásnější je člověku člověk. Je to možná otázka evoluce či jen lidské sebestřednosti, dalo by se to ale minimalizovat jen na pole zájmů člověka. Estetický zájem už od dětství směřuje na to nám nejbližší. Otakar Hostinský očima české estetiky poukazuje na výchovu dětí a u tématu jejich pole zájmů se věnuje i tématu studiu dětských kreseb. Mezi předměty, které děti kreslí z vlastního popudu, patří skoro ze tří čtvrtin lidské postavy. Poznávání světa záleží i na jeho pohybu, dalšími nejkreslenějšími předměty jsou zvířata a jiné předměty v pohybu, jako jsou dopravní prostředky. Po pohyblivých předmětech následují rostliny a domy, až na konec děti kreslí ornamenty. „Řekneme tedy: převládá nepopíratelně zájem na živé přírodě, s člověkem v čele.“ (Hostinský 1956, str. 544) Krajina v těchto kresbách figuruje jen jako pozadí pro tyto předměty. O abstraktních konceptech v dětských kresbách těžko hovořit. Ty bychom tedy do nějakých příček zařadili až za prostředí. K této příčce, podpořené i kognitivním vývoje od dětství, se vrátíme později i u kategorizace kolokací slova *krásnx*.

Antropocentrické teorie zájmu člověka na člověku vychází z obecného povědomí. Nikdo by se nesnažil protlačit teorii toho, že by dítě od dětství kreslilo domy, protože je v zájmu člověka vývojově najít si přístřeší. Společenská lidí vede k zostřenému vnímání i lidí kolem. Vnímání a zájem, nejen estetický, v lidi patří k naší přirozenosti. Nejčastější výskyt dle mého názoru bude totožný s hned prvním jmenovaným krásným Hippiou, „krása je krásná dívka“. Otázka, kterou si můžeme klást, je, zdali podle korpusových statistik bude častěji spojováno s krásou to, co vnímáme jako femininní (žena, dívka, ...) nebo maskulinní (muž, chlapec, ...) Tímto binárním pohledem se můžeme podívat i na to, jestli je s tímto adjektivem i spojovaná otázka genderu v jeho každodenním používání v řeči. V této práci se zaměříme i na otázku toho, jak se používá u autorů v korpusech lemma krásnx a s čím se spojuje podle filtru doc.authsex: F (žena)/M (muž). Bude

značný rozdíl ve vlivu charakteristiky mluvčích na sémantiku slova krásnx? Bude pro muže v této heteronormativní společnosti nejkrásnější žena? Když byli mluvčí v dialogu Platóna muži, lze se orientovat i podle jejich vyjmenování krás jako jisté posloupnosti vnímání tohoto jevu? Bude-li femininní dominantní u mužů, bude nějak seřazená preference? A bude femininní i u žen na prvním místě? Nebo bude množina různorodější? Na mysl přichází teorie *male gaze* a možného přizpůsobování vyjadřování ženských autorek o kráse. Můžeme také vynést na povrch otázku věkové kategorie. Bude například v jazyce více krásně popisovaná žena nebo dívka? Muž nebo chlapec? Záleží na vývojovém a životním stádiu člověka? Případně na společenském postavení (královna, princezna, ...) nebo rodinném vztahu (manželka, dcera, ...)?

V českém jazyce je možné prozkoumat, s jakým gramatickým rodem se krásnx nejčastěji váže. Je i gramatický rod ovlivňující faktor při používání tohoto přídavného jména? Bude nejčastější výskyt, očekáváme-li femininní asociace s lemmatem krásnx, právě femininum? V tří-rodovém jazyce pak je i otázka toho, zdali druhé bude maskulinum nebo neutrum. Budou kolokace krásnx méně maskulinní z důvodu afiliace k jiným adjektivům? Můžeme srovnat i typický příklad adjektiv v angličtině, která nemají gramatický rod, ale jsou socio-sémanticky spojené s femininním (*beautiful*) a maskulinním (*handsome*).

Podle textů Platóna a Hostinského můžeme zkusit dát na druhou příčku živou přírodu. V přírodě se bude jednat o věci v pohybu, zvířata. Může se jednat i o rostliny a květiny, upoutávají pozornost svým nápadným zbarvením. Pravděpodobně se nebude jednat o kameny, které jsou zvnějšku zbarvené barvami mdlými. Konkurence krásy v oblasti přírody bude jakýsi pocit vznešenosti. Tato kantovská opozice krásného proti vznešenému rozlišuje základní estetické hodnoty. Pohled na krajinu, moře, nebe, hory... v nás vyvolává jiný pocit než krása. Tyhle jevy přesahující naše chápání nedokážou tak dobře zachytit pocit, který v nás vyvolává krása jednoduchosti či komplexity

v menším, pochopitelnějším měřítku. Tvary a barvitost okvětních lístků, vzory na vzácných kamenech, tělo medúzy. Měřítko jednodušší než výška nebe, struktura mraků, rozvlněnost moře a tíha bouře. Krásné bude to, které vyniká i svojí jednoduchostí.

Jedna z dalších kategorií, které by se daly prozkoumat, je číslo. Ze všech možností čísla se dá zaměřit na ty dominantní v českém jazyce: singulár, plurál a duál (Payne 2006). Nejpravděpodobnější výskyty by se měly ukazovat v jednotném čísle, multiplexní krása nebude tak častá. Bude se jednat o vybranou jednotku z masy, o zástupce skupiny, o jedince. Krása je tak často spojována s dobrem, pravdou a jednotou. Jednota by se tedy měla promítnout i do vyčíslení krásy. Všechna krása pochází z jednoty a do jednoty se i svým způsobem vrací (Ficino, překlad 2023). U krásy v množném čísle bychom pak očekávali nižší hodnocení (hezký, pěkný).

V češtině máme i výskyty duálu, který už je skoro neexistující, ale v našich kolokacích zajisté zasáhne do výsledků. Jedná se o párové orgány, které jsou často předmětem estetických soudů: oči, ruce, nohy a další. Nemyslím si, že se bude vyskytovat tento orgán v singuláru, kdy by se popisovalo jen jedno oko či ruka jako krásné.

Kvůli obecné češtině může nastat problém při určování rodu množného čísla, když se všude vyskytuje tvar stejný. Oproti rozdělení krásní/krásné/krásná tu máme jednotné nespisovné krásný.

V práci se zaměříme převážně na substantivní analýzu kolokací, tedy že analyzovat budeme hlavně podstatná jména. Ta budeme kategorizovat a třídit. Pokusíme se i o ne-substantivní analýzu kolokací. Provede se adjektivní analýza, při které prozkoumáme i další adjektiva, která se objevují v bezprostřední blízkost od lemmatu krásnx.

Kolokační analýza lemmatu krásnx a jeho porovnávání se synonymy už v minulosti byla prozkoumána. Jedná se například o srovnání kolokací

anglických lemmat krásnx, hezcx a nádhernx (Ariestiwati et al. 2023). Tato data by nám už s předstihem mohla nastítnit pravděpodobné výsledky námi prováděného výzkumu. Došla k závěrům, které nám vyvrací možnost předpokládat stejné pořadí kategorických kolokací u českého ekvivalentu anglického *beautiful*, jako je pořadí v Platónově dialogu. V této práci budeme kategorizovat nalezená substantiva podle tohoto dialogu. V analýze kolokací anglických synonym proběhla analýza v rámci kategorií sémantických polí, k tomu byl použit koncepcí dělení substantiv dle teorie Wren & Martin (2000). Oproti dialogu se nejedná jen o jevy popisované jako krásné, ale všechna substantiva obecně. Rozlišená tam je větší pluralita kategorií, kam zapadají i emoce, pojmy vlastnictví a podobné. V jejich studii porovnávání synonym se zjistilo, že kolokace *beautiful* jsou různorodější v rozsahu rozdělených kategorií, kdežto *pretty* a *gorgeous* jsou sémanticky omezenější. Tento objev jde i ruku v ruce s tím, že *beautiful* je frekventovanější a má mnohem více kolokátů. *Gorgeous* se používá v angličtině nejčastěji na sémantickém poli *kinship*, kterou my bychom spojili právě s lidmi. *Beautiful* se nejčastěji objevuje u kategorie jazyka a řeči. Výsledky této studie vycházejí tak, že se anglický ekvivalent lemmatu krásnx objevuje nejčastěji s kolokáty jako *slovo*, *báseň*, *příběh* a jinými. Nutno podotknout, že studie je z roku 2023. Rozvrací tedy obecnou aplikovatelnost naší, Platónem inspirované, hypotézy kategorizace a řazení krásných věci. Nečeský původ a stáří dialogu může tedy figurovat jako problém, ale i jako struktura vhodná k otřesení a otestování. Studie nás také nutí zamyslet se, před otestováním českého korpusu, nad jevy, které by se mohly objevit a nezapadat do námi vykreslených kategorií. *Beautiful* se váže také s emocemi a lidskými zkušenostmi, které vyjadřují nejčastěji abstrakta. Zabírají v nálezech důležité příčky, do kategorie člověk je ale radit nemůžeme. Ani do společenského jevu, do poznání. Tuto kategorii doplníme při vytváření kategorií inspirovaných Platónovým dialogem. Tou dorovnáme všechny možné výskyty.

2.2 Kategorizace

Dialogem se necháme inspirovat při pokusu o kategorizaci nalezených kolokací u jazykově nespécifikovaných hypotéz. Kolokace zařadíme do kategorií, porovnáme počty a zástupce výskytů jednotlivých kategorií. Podíváme se i na to, jak se jednotlivé kategorie v počtu výskytů řadí v porovnání se zmíněnou kategorií v dialogu. Seřadil Platón kategorie krás podle toho, jak mu přišli na mysl, nebo podle její důležitosti? Bude na prvním místě v počtu výskytů *dívka* (člověk), na druhém *klisna* (živá příroda), atd?⁴

Kategorizace nám pomůže při nacházení krásného tím, že uspořádá sémantická pole jevů, která s krásou verbálně spojujeme. Roztřídění kolokací pomůže k rozpoznávání, kde se kolokace krásy shromažďují. Uvidíme na statistikách, co podvědomě vnímáme nejčastěji jako krásné tím, že uvidíme, jak často o tom jako o krásném mluvíme. Na datech poznáme, jakým množinám/kategoriím se při popisu krásy věnujeme nejvíce. Podle dialogu by se pak mohly použít jmenované jednotky jako zástupci kategorií. Kategorie by byly definované vágními vlastnostmi a jejím členem, který by mohl pomoci v dalším zařazování do kategorie. Později při větším počtu členů bude fungovat definice kategorie právě výčtem těchto zařazených členů.

Dívka z dialogu bude definována kategorií člověk obecně. Do této kategorie zařadíme všechny podoby člověka nazývané krásnými. Bude se jednat o všechna stádia vývoje, formální společenská postavení i o antropomorfní bytosti, budou-li se ve výskytech objevovat.

Klisnu zařadíme pod nadřazenější pojem živé přírody. Už u Hostinského (1956) slyšíme tento pojem při determinování lidských zájmů na světě kolem. Po

---

⁴ Pro rozlišení jsou zde dialogoví zástupci kategorií zapsáni italikou, názvy kategorií jsou podtržené.

lidech máme zájem na přírodě v pohybu i na její statictější formě. Pod pojem živá příroda budeme řadit zvířata, rostliny, houby atd.

Lyra z dialogu bude v kategorii definované jako médium umění. Budou v ní i další nekontroverzní předměty, které jsou vyhledávané pro své umělecké hodnoty či pro zprostředkovávání umění. Sochy, obrazy, hudební nástroje atd. U architektury bychom mohli odlišit

Zmíněný *hrnec* funguje jako něco praktického, jako výsledek nějaké lidské řemeslné činnosti. Také funguje i jako artefakt. Do této kategorie by spadaly předměty naší každodennosti, většinou nazírané pragmaticky, ale s možností nazíráním estetickým pohledem. Od vařečky po vlak se v této kategorii setkáme s představiteli krásy přehlížené.

Zlato zde bude fungovat jako zástupce jakési vzácné neživé látky v podobě artefaktů (o zlatě se v dialogu mluví jinak, právě materiál zlata je popisován jako zkrášlující...), v podobě artefaktů s ne zcela praktickým užitím. Zlato patří do této kategorie, tak jako minerály, nerosty, drahokamy, nižší škála a měřítko neživé přírody.

Slonová kost je komplikovanější na zaškatulkování. Je to zaprvé materiál, který zadruhé pochází ze zvířete. Zatřetí je opracován jako neživý artefakt. Je používán prakticky, ale je ceněn pro svoji vzácnost. Vzácnost, která nesymbolizuje vyčerpatelnou zásobu na planetě, ale vzácnost tou obětí, která se musí podstoupit, aby byl k mání. Jako překryv rovnou několika kategorií si slonová kost asi vyžádá nezapadající kategorii, kategorii jiné.

Kámen budeme vnímat jako neživou přírodu většího měřítka. Rozšíříme tuto kategorii skoro až na to, co se tradičně vnímá v estetice jako vznešené krásno. Do této kategorie zařadíme i hory, moře, pohled na krajinu a nebesa.

Kámen a zlato budou rozděleny do kategorií na základě Carlsonovského vnímání přírody dle toho, jak vnímáme umění (Carlson 2011). Rozlišuje dva modely estetického oceňování přírody, krajinový model a objektový model. Krajinový model by tedy byl ten, pod který bychom zařadili kámen, jedná se o

výhled a oceňování pohledu. Je odvozený z malířství a formalistického pohledu na přírodu jako na obraz či výjev. Druhý model je objektový, kde „vyjmeme“ předmět z jeho přírodních souvislosti, nahlížíme na něj kvůli jemu samému a jeho různým kvalitám. To by tedy byla kategorie vzácné neživé přírody (často) v podobě artefaktů, do které řadíme zlato a krásy neživé přírody menších rozměrů. I tento pohled na přírodu je založen na druhu umění, a to na sochařství. To bohužel může mást při oddělení od *kamene*, ale v rozdělení kategorií to svou funkci plní.

Činnost zde bude fungovat i jako název kategorie. Rovnou si stanovíme, že jsme ostatní kategorie definovali na úkor této: například tanec nebo sportování jako prostředek kinetického umění nebo recitace budou z této kategorie vyřazeny. Činnosti uměleckého řemesla také zařadíme mimo. Zůstanou nám pro tuto kategorii jednoduché aktivity.

Vědomosti zařadíme do kategorie poznání. Krása zde bude nacházet díky dialogu jedno ze svých odvětví, kde popisuje i to dobré, správné a užitečné. Krása vědomostí a poznání spočívá v odkrývání tajemství a nacházení řádu světa kolem nás. Výskyty budou kusejší, ale přesto se mohou objevit, navzdory české sémantiky za slovem krásný.

Zákon jako reprezentace krásy je nepravděpodobný, ale vložit ho můžeme do kategorie jako společenský jev. Zde se objeví i mezilidské vztahy elementární jako přátelství. Něco, co se musí konstituovat. Objeví se zde i sociologicky abstraktní jevy jako vlast a národ. Do této kategorie zařadíme i konečně lásku. Mezilidský vztah, něco jako abstraktní pojem vytvořený lidmi pro popsání vzájemných existencí a pravidel.

Lidská abstrakta jako ne společenský jev, který může probíhat i individuálně. Zařadíme tam pojmy spojené s myslí, zkušeností, emocemi apod. Tato kategorie přesahuje původní platónský dialog a rozdělení kategorií podle příkladů z něj. Dle výsledků předčasného šetření pokusů s kolokacemi krásy

můžeme tuto kategorii odvodit ze studie porovnávací lemma *beautiful* s jeho synonymy. Ostatní kategorie ponecháme inspirované Platónovým výčtem.

3. Praktická část

3.1 Metodologie

*But we're just
beautiful people
with beautiful problems.*
-Elizabeth Grant

K analýze kolokací autor používá nástroj Českého národního korpusu KonText. Korpusem používaným k analýze výskytů v textu bude syn v12, který je spojením korpusů verzované řady SYN, jedná se o verzi 12 z konce roku 2023.⁵

Do vyhledavače se zadává pokročilejší dotaz při hledání lemmatu ve formě `[lemma="krásný"]`.⁶ Upřesní se výchozí atribut na parametr lemma. Omezí se hledání v kontextech pomocí filtru `doc.txttype_group` jen na FIC:beletrie. Dále se vyfiltrují jen nálezy pro český jazyk filtrem `doc.srclang` na `cs:čeština`. Toto zajistí, že jsou to texty zdrojově české, nepřekladové.

Pro tuto analýzu se budou filtrovat pryč překladové, analyzuje se použití českého slova *krásnx* ve všech jeho podobách v češtině. Zvolí-li překladatel adjektivum *krásnx*, a ne synonymum, tak by to obhajitelným způsobem mohlo zapadnout do Wittgensteinovy teorie významu slova jeho použitím v jazyce, tímto ale zabráníme kontaminaci z ostatních jazyků, ukážeme tím fungování a vnímání českého jazyka a to, jak do něj percepčně zapadá krása. Projeví se to na substantivech, která budeme kategorizovat a která nebudou překladovými texty přimíchávána z jiných jazyků do analýz češtiny.

Pro hledání kolokace se využije nástroj hledání Kolokace, pro třízení se využívá kolokační míra logDice. Atribut kolokací nastavíme jako lemma. Ve standardních analýzách v této práci budeme pracovat s frekventovanými

---

⁵ <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:syn>

⁶ Alternativně dle analýz se mohou zadávaná hesla měnit. Příklad: `[lemma="krásně"]`

lemmaty (nejčastěji minimální frekvence 10) a v blízkosti od -1 do 1 (pokud nebude specifikováno jinak).

Svémi filtry nám korpusy dovolují se pustit do různorodější analýzy s analýzou psaného textu i mluvené řeči, když by šlo i o analýzu té. Dovolují nám rozlišovat druhy textů (beletrie, publicistika, ...), jejichž data by šla analyzovat. Dovoluje nám rozlišovat i pohlaví autorů, čemuž se v genderové analýze věnujeme ve svých hledáních.

U substantivních analýz budeme jako pomůcku analýzy dat používat kategorizace dle kategorií, které jsme si stanovili. Následně můžeme zkusit tvořit i podkategorie pojmů. Hyponymní kategorie pod pojmem člověk mohou být třeba rodina, části těla, antropomorfní bytosti a jiné. Dále budeme z analýz vyřazovat propria a jakákoli vlastní jména.⁷ Z výskytů slov se automaticky odstraní i interpunkce. Metodologii u nesubstantivní analýzy přizpůsobíme. Provedeme analýzu kolokací adjektivních a kolokace s rozšířeným polem působnosti ve svém kolokačním okolí.

Nalezená data budeme propojovat i podle existujících teorií estetických i lingvistických, budeme se odkazovat i na naše základní teorie a hypotézy.

Odkazy do korpusů a výsledků analýz budou součástí zdrojů na konci práce. Jedná se o odkazy používané k tvoření tabulek analýz kolokací.

---

⁷ Jaká jména se váží s krásou je také možnost analýzy, na to však budou potřeba zcela jiná data. V datech beletrie vychází jména jako Terrestris, Bueno, Poldi a Meredith. O klasické analýze jmen by tedy mluvit nešlo.

3.2 Kolokační analýza

3.2.1. Základní analýza

Základní analýzu provedeme na sadě 60 substantiv, která seřadíme podle pořadí, které je navržené nástrojem logDice.⁸ V tabulce budou očíslované a ve formě lemmat. K první tabulce přidáme i čísla frekvencí a hodnoty dle nástroje logDice.

Tabulka č. 1: Základní analýza

	Frekvence	logDice
1. ženská	81	4,63
2. holka	122	3,73
3. slečna	54	3,7
4. dívka	262	3,57
5. stvoření	15	3,55
6. neznámá	11	3,51
7. blondýnka	14	3,44
8. princezna	48	3,43
9. víla	15	3,33
10. dáma	70	3,27
11. milování	10	3,21
12. šaty	67	3,2
13. verš	24	3,15
14. panna	38	3

---

⁸ Podle metriky MI3 (mutual information) se můžeme třeba setkat s jiným pořadím: dívka, žena, holka, ženská, den, sen, atd.

15. sen	122	2,99
16. vyhlídka	32	2,97
17. báseň	33	2,86
18. nevěsta	19	2,86
19. kytice	14	2,77
20. motýl	13	2,7
21. výhled	42	2,61
22. růže	24	2,6
23. zadek	12	2,45
24. paní	105	2,3
25. děvče	30	2,21
26. vlas	52	2,12
27. žena	432	2,05
28. tvář	85	2,03
29. oko	140	1,95
30. krajina	47	1,9
31. květina	24	1,83
32. holčička	17	1,75
33. princ	13	1,75
34. vzpomínka	35	1,74
35. literatura	27	1,61
36. lež	10	1,58
37. vlast	13	1,57
38. chlap	20	1,56
39. vila	20	1,54
40. ret	11	1,53
41. prsa	10	1,52
42. věta	18	1,3

43. královna	15	1,3
44. květ	14	1,29
45. ústa	15	1,28
46. vzhled	15	1,16
47. pták	16	1,12
48. vůně	14	1,1
49. noha	53	1,09
50. počasí	52	1,07
51. tělo	65	1,05
52. tma	10	1,03
53. úsměv	23	1,01
54. obličej	18	1
55. mládí	10	0,93
56. obraz	55	0,91
57. smrt	47	0,83
58. zvuk	15	0,8
59. noc	59	0,76
60. pocit	47	0,74

Tabulka č. 1.1 (alternativní verze bez číselných hodnot)

1. ženská	2. holka	3. slečna	4. dívka	5. stvoření
6. neznámá	7. blondýnka	8. princezna	9. víla	10. dáma
11. milování	12. šaty	13. verš	14. panna	15. sen
16. vyhlídka	17. báseň	18. nevěsta	19. kytice	20. motýl
21. výhled	22. růže	23. zadek	24. paní	25. děvče
26. vlas	27. žena	28. tvář	29. oko	30. krajina
31. květina	32. holčička	33. princ	34. vzpomínka	35. literatura
36. lež	37. vlast	38. chlap	39. vila	40. ret
41. prsa	42. věta	43. královna	44. květ	45. ústa
46. vzhled	47. pták	48. vůně	49. noha	50. počasí
51. tělo	52. tma	53. úsměv	54. obličej	55. mládí
56. obraz	57. smrt	58. zvuk	59. noc	60. pocit

Do kategorie *člověk obecně* bychom mohli zařadit většinu těchto výskytů. Vytvoříme podkategorie, abychom mohli systematicky přerozdělit výskyty. Jako první návrh na podkategorii je *člověk/fem*, kam bychom zařadili všechny femininní podoby člověka z výskytů: *ženská, holka, slečna, dívka, neznámá, blondýnka, princezna, víla, dáma, panna, nevěsta, paní, děvče, žena, holčička a královna*. I tak už první podkategorii vidíme jako dominující. V opozici k ní vytvoříme *člověk/mas* pro zástupce maskulinní: *princ a chlap*. To už nás nechává jen s výskyty, které můžeme utřídit do *člověk/tělo*. Tam zařadíme *zadek, vlas, tvář, oko, ret, prsa, ústa, vzhled, noha, tělo, úsměv a obličej*. Nesmíme se nechat zmást lemmatickou formou výskytů, o jednotném vlasu nebo noze by se neřeklo, že nějak zásadněji oplývají krásou.

Živou přírodu také rozdělíme na podkategorie. Budeme používat dvě: *zvířata* a *rostliny*. Stvoření intuitivně zařadíme mezi zvířata spíše, než abychom ho řadili mezi lidi. Dále mezi zvířata dáme *ptáka* a *motýla*, kteří se nám jeví v přírodě převážně v pohybu, jak bylo již avizováno na poli zájmu a pozornosti. *Klisna*, jak byla u Platóna, se v našem omezeném výčtu neobjevuje. Do *rostlin* zařadíme obecný *květ* a *květinu*. Jako specifikovanější kytku zde máme klasicky vnímanou *růži*. Ta má tak standardizovanou pozici v našem vnímání květin, že se sama objevuje nejen jako zástupce krásných květin v jazykových databázích, ale i jako samotný jazykový vzor. *Kytice* by zde mohla fungovat jako jakýsi výběr květin, o kterých si někdo myslí, že jsou krásné. Naaranžování a hojnost mužou tedy působit stejně krásně, jako samotná *květina* nebo *květ*.

Mezi prostředky umění zařadíme *verš, báseň, literaturu* a *obraz*.

Výsledek lidské činnosti, který by fungoval spíše z praktického hlediska, je *vila*. Mohla by se řadit do umění architektonického, do jejího vzniku a fungování však nemusí zapadat estetické působení jako hlavní záměr.

Do množiny objektů neživé přírody, definované menším měřítkem, nezařadíme z tohoto seznamu nic.

Komplikovaně stanovenou kategorii, která je podle dialogu definovaná *slonovou kostí*, necháváme také prázdnou.

Větší měřítko neživé přírody, jejímž ukazatelem je krajina, čítá právě tu. *Krajina, výhled a vyhlídka* patří mezi očekávané výskyty. Zařadíme sem i jakési fyzikální jevy, které jsou komplexnější součástí přírody: *počasí, noc a tma*.

Jako zástupce činností, které jsme byli definovali jako neumělecké a neřemeslné zde máme jediného zástupce: *milování*.

Kategorie poznání v tomto výčtu bude čítat převážně zástupce poznání smyslového. Zařadíme zde *vůni* a *zvuk* s jistotou, poznání zrakem v podobě obrazů je na hraně. Významem se může jednat jak o umělecké dílo, tak o jakousi vidinu a zrakový vjem. *Obraz* zařadíme do obou kategorií a ve statistikách zapíšeme do součtu s hodnotou 0,5. Literární díla jsme také zařadili do umění, jedná se o sjednocená díla komplexnější struktury. *Větu* bychom považovali za jakousi kognitivní jednotku poznání jazyka.

Mezi společenské jevy bychom řadili již stanovenou *vlast*. Jelikož jsme lidská abstrakta definovali jako něco individuálního, existujícího specificky pro jednotlivce, tak zařadíme do mezilidských jevů i *lež*. Filozofování nad tím, zda-li existuje lež i od jednotlivce pro jednotlivce, který zná pravdu a lež existuje jen v její absenci, ze této práce vynecháme. Lež, jejíž zdroj připíšeme jednomu a účinky druhému jedinci, kategorizujeme jako společenský jev. Sám člověk by nelhal. Taktéž dle jaspersovské filozofie prožíváme důsledky smrti převážně ze strany druhého, pozůstalého (Jaspers 1932). Sám člověk jen zemře, smrt neprožije, tu prožijí druzí. Budeme tedy *smrt* brát jako mezilidský jev.

Ve spojení „krásná lež“ narážíme na něco neočekávaného. Zde se nám to kříží s tím, co krása v mnoha jazycích (třeba v řečtině) znamená. Krása spojovaná nejčastěji s dobrem a pravdou se objevuje právě v beletrii významně i jako oxymóronní. Dalšími příklady by mohla být krásná bolest, krásné zlo.

Souriau v *Encyklopedii estetiky* tuto možnost zmiňuje. Lze pochopit paradoxní použití slova krásný jako odborného termínu ve spojení s ošklivou nebo odsouzeníhodnou věcí, ale ve svém druhu dokonalou. Příkladem může být i krásný omyl nebo krásný vztek.

Jürgen Schmidhuber často mluví o novotách a nových stimulech (Schmidhuber 1990). Mluví o tom v kontextech jak umělé inteligence, tak v kontextech estetických. Nahlíží na estetiku zvenčí, má pohled spíše praktický, snaží se najít logické důvody, které se skrývají za estetičností a líbivostí. Toto zjišťuje i aplikuje ve své práci s generováním podnětů umělou inteligencí. Věří, že jsme přirozeně taženi jako lidé k novému a nečekanému. U estetických textů (a jazyka obecně) tedy často vyhledáme i neočekávaná spojení, nová spojení vyvolávající zájem a vzruch. Mezi to patří zajisté i oxymórony jako zarytá jazyková tropa. Oxymórony ovládají asi největší faktor novoty, která se upevňuje v jednoduchosti přechodu jednoho slova k druhému, nečekanému. U prvního slova máme už vyhraněnou množinu možných kolokací a jednotky mimo nás zaskočí a mozku vytvoří vzruch. Metafora s metonymií se nemůžou často vyhnout komplexitě ve své formě, personifikace jen mění způsob percepce agentivnosti apod. Oxymóron může vypadat jako nesmyslné propojení slov, s intencí se však vnímání těchto frází změní. Právě Schmidhuber teorii novoty a vzruchů v mozku propaguje. Věří že inovativní a estetické podněty leží někde na pomezí povědomosti a novoty. Můžeme to aplikovat na oxymórony a hranici první části fráze a druhé. První část je nám známá, druhá též, ale nikoli v tomto kontextu a jejich propojení by mohlo jako definice této hranice fungovat. Samotný jazykový vývoj, aby nám jazyk nepřipadal „fádní“, musí být novotou podporován, musí vytvářet vzruchy a budit zájem, vyvíjet se ve své novější a novější verze. Společný jmenovatel krásy by mohl být schovaný v neurologickém procesu dopaminového nárůstu, který přináší nové informace, ku příkladu nepoznané estetično.

Do dodatečně zformované kategorie lidských abstrakt, která fungují na bázi individuálního prožívání, budeme s jistotou řadit *pocit*. Jako zážitek, který je rezervovaný pro jednotlivce a jeho prožívanou realitu zařadíme *sen*. *Vzpomínka* na moment ve zkušenosti bude patřit mezi lidská abstrakta svojí subjektivitou a osobním vztažením se k události. *Mládí* by mohlo evokovat něco vnímaného společensky, kdy se srovnává se stářím někoho jiného. Ke srovnávání ve stáří svoji realitu k mládí nepotřebujeme druhé, stačí se odkázat právě pomocí vzpomínek na již zažité.

Tabulka č. 2: Základní analýza, statistiky

Člověk:	30 (člověk/fem: 16; člověk/mas: 2; člověk/tělo: 12)
Živá příroda:	7 (zvíře: 3; rostlina 4)
Média umění:	3,5
Výsledek lidské činnosti:	1
Neživá příroda v podobě objektů:	0
Jiné:	0
Neživá příroda ve větším měřítku:	6
Činnost:	1
Poznání:	3,5
Společenský jev:	3
Lidská abstrakta:	4

Statistiky, které nám vyčíslují, kolik čítá která kategorie a podkategorie, zatím odpovídají našim hypotézám. Při použití nástroje logDice nám vychází podle předpokladů jako nejčastější kategorie *člověk*. Vychází to na celou polovinu našich 60 výskytů. Je možné, že kdyby byla množina větší, tak by se snížil počet výskytů v této kategorii? Myšleno ve smyslu toho, že člověk zabírá většinu prvních příček a výskyty řídnu ve frekvenci, dále v tabulce by byly příčky

zabírány i dalšími kategoriemi. Polovinu tedy zabírá člověk a na některé kategorie se „nedostalo“. Polovinu kategorie člověk zase tvoří podkategorie *člověk/fem*, kdežto minimum tvoří její maskulinní protějšek. Femininní je tedy to, co bychom dle této statistiky mohli vnímat jako jazykově nejkrásnější, společně s lidským tělem jako takovým. Ani ne tolik s lidským tělem, spíš s obličejem. Tváře, rty, oči (můžeme podotknout, že mezi výskyty v tabulce nemáme nos a uši). I Bain na toto ve své knize poukazuje: „A face is often reckoned beautiful, because the features take on, in an especial manner, the expression of kindly feeling: in other words, the smile in the mouth and the expansion of the eye,“ (Bain 1865, str. 246). Ve *člověk/fem* podkategorii nevidíme závažné rozdíly ve věkovém či jiném rozlišení, máme zde různorodou skupinu zástupců.

Druhá nejpočetnější skupina je *živá příroda*, třetí je *neživá ve větším měřítku*. Jedná se nejen o předpokládanou krajinovou kategorii s výhledy a vznešenem. V kategorii, kde bychom čekali nebesa a moře⁹, se nám vyskytly i fyzikální jevy, které jsou proměnlivější, jako počasí, noc i tma. U noci a tmy můžeme opět použít oxymorónní charakter v porovnání filozofie krásy spojené se světlem.

V dalších kategoriích je roztroušena pouze hrstka výskytů. Mohli bychom provést analýzu kolokací, kde bychom použili jen substantivní nálezy a z nich dále vyfiltrovali jevy z kategorie *člověk*. To by ukázalo, jakým směrem se orientuje krása, když se nejedná o lidi.

Krom nám již známých 30 výskytů je následující analýza dalších kategorií rozšířená o 30 substantiv.

---

⁹ U nepřekladových textů, které jsou všechny původně psané česky, by bylo zajímavé se podívat, jak vnímáme moře. Kolokační analýza mořských jevů ze zdrojů vnitrozemního jazyka jako je ten náš. Dalo by se porovnat i s horami nebo případně i jinými vodními tělesy, ať už oceány nebo rybníky a jezery, na které jsme tu zvyklí.

Tabulka č. 3: Analýza bez kategorie *člověk*

1. stvoření	2. milování	3. šaty	4. verš	5. sen
6. vyhlídka	7. báseň	8. kytice	9. motýl	10. výhled
11. růže	12. krajina	13. květina	14. vzpomínka	15. literatura
16. lež	17. vlast	18. vila	19. věta	20. květ
21. pták	22. vůně	23. počasí	24. tma	25. mládí
26. obraz	27. smrt	28. zvuk	29. noc	30. pocit
31. knížka	32. pohádka	33. řeč	34. dar	35. věc
36. písnička	37. myšlenka	38. jméno	39. okamžik	40. údolí
41. dárek	42. hlas	43. den	44. palác	45. píseň
46. fotka	47. láska	48. chvíle	49. obrázek	50. slovo
51. večer	52. ráno	53. pohled	54. pokoj	55. loď
56. kůň	57. představa	58. hudba	59. zvíře	60. zahrada

Tabulka č. 4: Statistiky bez kategorie *člověk*

Živá příroda:	10 (zvíře: 5; rostlina 5)
Média umění:	13
Výsledek lidské činnosti:	3
Neživá příroda v podobě objektů:	0
Jiné:	0
Neživá příroda ve větším měřítku:	10
Činnost:	1
Poznání:	9
Společenský jev:	5
Lidská abstrakta:	8

Výskyt, který se mi nepovedlo zařadit, je *pohled*. Mohlo by se jednat o pohled jako výhled, jako ten na krajinu. Mohlo by se ale také jednat o pohled jako druh poznání („na první pohled“, „letný pohled“), nebo by se mohlo jednat i o pohlednici. Po prozkoumání konkordance tohoto nálezu se sice pohlednice diskvalifikuje jako plnohodnotný argument při rozhodování, zato vyšla na povrch možnost zařazení i do společenského jevu jako způsob komunikace jen pohledem. Pohled zůstane nezařazen.

Ve výskytech dále v pořadí se při filtrování ani tolik zástupců kategorie *člověk* neobjevilo, u dalších kategorií se už objevilo více zástupců a vidíme v tabulce i rovnoměrné rozmístění. Podobné hodnoty zastávají kategorie přírody živé i neživé (ale ne v podobě předmětů), poznání a lidských abstrakt. Nejpočetnější kategorii zabírá umění, které se vyrýsovalo jako druhá hlavní kategorie po lidech. Umění jako něco, co lidé tvoří hlavně pro to, aby bylo krásné a pro vnímání krásy.

Jaká je konečná podoba se vzorovým dialogem? Člověk je na prvním místě, to jsme si stanovili. I výrok „krása je krásná dívka“ není daleko od pravdy, femininní opravdu zabralo dominantní příčku ve vnímání krásy. Platónova *klisna* je sice zastoupena v podobě *koně, živá příroda* ale není na druhém místě, tam by se postavila *lyra* jako zástupce umění. Praktické předměty a *jiné* (jako *slonová kost*) jsou až na konci pořadí, stejně jako *zlato*, které se ani nevyskytlo jako samostatné substantivum, které by bylo spojované s krásou. Možná se vyskytne zlatá barva v adjektivní analýze jako prominentnější. *Neživá příroda v podobě menších objektů* by se tedy posunula na konec hierarchie. Ostatní kategorie ji tedy předběhly. Důležité bylo doplnit dialogu i jemnější rozlišení o kategorii *lidská abstrakta*, která v našem esteticky-kritickém pojmosloví zaujala důležité místo.

Základní tvrzení Platóna o kráse lidí, přírody a umění byla založená na pravdě, která dodnes přetrvala. Další hierarchie už se tolik nepodobá původním tezím, je možné, že je to dáno právě i významem lemmatu *krásnx* v češtině, kde

do popředí nepřichází i *dobrx, spravedliov a hodící se*, proto jsou *společenské jevy* a praktické předměty v jiném sémantickém poli našich myslí a jazyka.

3.2.2. Adjektivní analýza

V této analýze prozkoumáme, jaké další charakteristiky jsou s krásou spojovány. S krásou jsou už spojovány vlastnosti pravdy, dobra a spravedlnosti ze starořeckého *kalos*. Za středověku se ke kráse vázalo světlo. V renesanci se ke kráse připojovala i harmonie a symetrie. Objeví se u slova krásnx i pravdivx, dobrx, spravedlivx, světlx, harmonickx, symetrickx a další?

Bain říká, že první myšlenky na krásu jsou derivované z barvitosti/barevnosti (Bain 1865, str. 217). Jsou v Bainově pořadí vnímání krásy dříve než krása formy nebo pohybu, které potřebují při percepci více pozornosti a myšlení, kdežto barva zachytí pohled a uchvátí ihned. Mezi atributy spojované s krásou budou tedy primárně adjektiva barev a iluminace a nasvícení objektů. Až další budou adjektiva formy a případně pohybu. (Spojuje samozřejmě s krásou i obecně spojované atributy symetrie, harmonie, proporce, rovnováhy, komplexity a další.) Krása v Bainově pohledu je percepčně individuální, samozřejmě spojená se subjektivními zkušenostmi. Různit se může i podle kulturních faktorů a standardů.

V dialogu Hippias Větší je zlatá barva jmenována jako krásná, jako něčím, co dělá předměty krásnějšími. Toto nás vede k možnosti analýzy i na základě barev, které už ve výskytech očekáváme. V jakém pořadí jsou v českém jazyce podle korpusů řazeny v relativní frekvenci barvy kolokace s adjektivem krásný? Objeví se ve výskytech i samotná zlatá barva, kterou jmenuje Platón?

Analýzu provedeme opět vyhledáním kolokací lemmatu krásnx. Upravíme výskyty, seřazené nástrojem logDice, pro tuto práci, abychom mohli pracovat čistě s adjektivy. Vybráno bude prvních 30 adjektiv, které budeme analyzovat. Výskyty budou limitovány na vzdálenosti -1 až 1 s minimální frekvencí kolokace 10.

(V této analýze se můžeme setkat nejvíce s lemmatickým neutralizováním přídavných jmen koncovkou *-x*. Jedná se o tvrdá přídavná jména podle tradičního skloňování vzoru *mladý* oproti měkkým podle vzoru *jarní*.)

Tabulka č. 5: Kolokační adjektiva

1. černovlasx	2. slunnx	3. slunečnx
4. náhx	5. štíhlx	6. hnědx
7. modrx	8. velikx	9. bílx
10. teplx	11. červenx	12. letní
13. mužskx	14. žlutx	15. ženskx
16. smutnx	17. jarní	18. mladx
19. zdravx	20. barevnx	21. čistx
22. zelenx	23. podzimní	24. plnx
25. černx	26. zlatx	27. dlouhx
28. starx	29. novx	30. jedinx

Slunnx a *slunečnx* jsou zástupci atributů světla. Světlo je vlastně zprostředkovatelem zraku a zrakem pojmáné krásy. Jakékoli barvy a tvary jsou nám až světlem zprostředkovány a aktualizovány. Světlo samo formu nemá, ale látce skrz sebe formu barev a tvarů propůjčuje (Karfík a Karfíková. Ficino, 2023)

Skrze otázku světla se Ficinem můžeme odebrat i k otázce samotných smyslů. Marsilio Ficino a jeho nauky o poznání kombinovaly idee (v té době) znovuobjeveného platonismu, novoplatonismu a aristotelismu. Ficino své překlady Platonova dialogů obohacoval o vlastní komentáře, pro nás se dnes jedná o kvalitativní rozšíření tradice a perspektivy současné renesanční filozofie. Lidské poznání vychází ze smyslového vnímání. U Ficina také platí, že láska začíná pohledem, zakládá si na zrakovém vjemu krásy. Ficino rozlišuje šest poznávacích schopností člověka, jedná se o pět smyslů a samotný rozum. Pracuje

s nimi na bázi vyšších a nižších schopností. Toto ficinovské rozdělení není nic nového, zakládá ho převážně na vzdálenosti vůči tělesným předmětům a našemu vztahování se k nim. Nižší schopnosti, kam patří chuť, čich a hmat, se často spíše bezprostředně projevují v kontaktu látky s tělem. Netělesné věci se pojí se smysly vyššími, sluchem a zrakem, a rozumem. Rozlišení vyšších a nižších také spočívá ve schopnosti vnímat komplexity, jako je soulad a harmonie, oproti vnímání jednoduchých kvalit (chutě, vůně, teplo/chlad, ...). Jak moc pak mez jednoduché kvality zapadají i jednotné tóny nebo samotné barvy? Toto rozdělení na nižší a vyšší smysly pronásleduje estetiku od prvních debat smyslového poznání a vnímání krásy. Vnímání krásy jen skrze vyšší smysly a vnímání jakési libosti propojené s tělesností nižšími smysly, tak zní obecné mínění. Zajisté je i zaryté do našich slovníků, co se týká hledání krásného kolem nás a pojmenovávání jej. Jde poznat dle výskytů kolokací v korpusech, zda vnímáme jako krásné jen to, co vnímáme vyššími smysly? Je něco krásného vnímatelné též chutí, čichem a hmatem? Valná většina kolokací je v rámci vizuálních pojmů. U adjektiv se jedná o barvy, zbarvení a samotné nasvětlení, které je těchto barev zprostředkovatelem. U podstatných jmen se objevují také převážně zrakové vjemy. Mezi krásnými věcmi se objevuje i orgán zraku. Ve výskytech se objevují i zástupci jiných vyšších schopností lidského vnímání (sluch a rozum) byť v mnohem menším rozsahu: př. verš, báseň. Je tedy krásné záležitostí jen vyšších smyslů?¹⁰ K nižším smyslům bychom mohli přiřadit výskyty jako je *teplx*. Toto adjektivum patří k pocitům hmatu a tělesnosti. Krásnou chuť a krásnou vůni v základních výskytech nenacházíme. Odůvodněním by mohl být i špatný způsob hledání krásy v nižších smyslech. Nižší smysly by spíše řekly, že něco „krásně voní“ (nebo případně „krásně chutná“, kde by se pojil význam slov

---

¹⁰ V nějakých kontextech by se výskyt „krásný sen“ mohl také brát jako vjem vnímaný rozumem, ale budeme na sen pohlížet jako na jakousi malou realitu, součást zkušenosti, ve které je, byť utlumené, vnímání jako v realitě naší. Ve snu se dá vnímat všemi smysly, každý si někdy po probuzení vybavoval vidiny, zvuky, chutě, vůně i pocity. Sny tedy z těchto klasifikací diskvalifikujeme ne jako nezařaditelné, ale skoro až v závorkách nadřazené.

dobra a krásna, argumentovalo by se zde s libostí počítku a od krásy by se to pravděpodobně oddělovalo). O zrakových vjemech by se teoreticky méně říkalo, že krásně vypadají, řeklo by se jednoduše, že krásné jsou. Nebo by se ta slovesa znění a vypadání pojila i jako prostředník stejně často jako u nižších smyslů? Je tedy adjektivum krásnx spojeno s vyššími smysly a krása nižších smyslů je vyjadřována adverbium krásně?

Provedeme-li analýzu příslovce *krásně*, tak se v kolokacích¹¹ setkáváme logicky nejčastěji se slovesy. Právě na prvním místě je sloveso zprostředkovávání počítku čichu. Krom dalších sloves spojených přímo se smysly (svítit, zpívat, znít, vypadat, ...) se tu vyskytuje i jakási sekundární kategorie slov, až druhá po smyslech. Výskyty se pojí i s vkusovými atributy (oblečený, upravený, ...) a se samotným uměním (umět) a žitou realitou, které se připisuje krása (žít). Schopnost vnímání rozumem by si argumentativně¹² přivlastnila výskyty *vyprávět* a *mluvit*.

Tabulka č. 6: Kolokace adverbia *krásně*

1. vonět	8. znít	15. tu
2. tvarovaný	9. tak	16. moc
3. oblečený	10. vyprávět	17. opravdu
4. svítit	11. takhle	18. tady
5. zpívat	12. zelený	19. mluvit
6. upravený	13. vypadat	20. žít
7. umět	14. ty	21. jak

¹¹ Kolokace atribut lemma v syn v12, v kontextu -1 až 1, minimální frekvence 10, seřazeno podle nástroje logDice. Upraveno pro účely práce (ze seznamu odebrána jako výskyt interpunkce).

¹² Mluvení a vyprávění by se dalo vnímat i bez porozumění pouze sluchem.

Rozlišování *krásnx* jako adjektiva a *krásně* jako příslovce se jeví jako jakýsi modus prožívání krásy chuti a čichu. (Vnímáme jinak, tedy mluvíme o daném jinak.) Kdybychom se snažili opsat schéma symetričnosti schopnosti člověka, které nám podává i Ficino, ve které jsou tři vyšší (rozum, zrak a sluch) a tři nižší (dotek, chuť a čich), tak bychom ve zjednodušeném schématu našich pěti smyslů mohli rozlišit vyšší smysly, zrak a sluch, a nižší smysly, chuť a čich, s tím, že bychom hmat umístili na jejich pomezí. Působit to může jako jakési povýšení hmatu z nižších smyslů na jakýsi mezistupeň, který úplně na vyšší smysly nedosáhne. Toto uspořádání by nebylo na bázi jenom jazykových možností hmatu, které nám odkrývají kolokace, ale i vnímání tělesnosti a autentičnosti. Tuto tělesnost můžeme vnímat bezprostředně tak, jako vnímáme chutě a vůně, ale nějakým způsobem se nám naskýtá i možnost zprostředkovaného pocitu, stejně jako vnímáme zrak skrze světlo na dálku a hudbu zvukovými vlnami taktéž. Tělesnost můžeme vnímat i skrze samotné přítomnosti předmětů, zvláště když se jedná o předměty starší, o artefakty s historií a trváním napříč časem. Vnímání doteků ostatních skrze předměty, kterých se dotkli oni, můžeme pocítit jak při dotyku těchto předmětů, tak i při absenci či nemožnosti dotyku (vystavené objekty v muzeích za sklem) jejich samotnou přítomností a aurou (Korsmeyer 2019). Hmat by se umístil tímto způsobem na pomezí vyšších a nižších smyslů, s jeho možností se skrze bezprostřednost i zprostředkovanost naklánět oběma směry. Jako pocit fyzického působení by se daly kategorizovat i výskyty *velikx*, *plnx* a *dlouhx*. Lemma *plnx* můžeme pojit i pocitem celistvosti, naplněnosti a hojnosti.

Nejčastějšími výskyty u atributů dále spojovaných s atributem krásy jsou barvy. Už Bain toto pojí i se zrakem a nekomplexitou barev. Mimo lemmata barev se pojí s krásou i samotná vlastnost barvy (*barevnx*). Hned na prvním místě je *černovlasx*, toto lemma by se spíše dalo pojit s pohledem zaměřeným na člověka a tělesný vzhled. Nejkrásnější jsou dle korpusů tedy vlasy černé, samotná barva

černá se objevuje ke konci našeho seznamu. Lemma *černx* se objevuje jako předposlední barva ve výběru, poslední je již očekávaná barva zlatá. Zlatá, která je už jmenovaná v dialogu Platóna, je sice ve výběru, ale až po základním výčtu barev. Základní výčet, který bychom lehce mohli interpretovat jako základní barvy i podle teorie vývoje barev v jazycích.

Ve své studii Berlin a Kay píšou, že jazyky obecně mají rozdělení barev, které podléhá vývoji v rozjemňování a rozčleňování další a další kategorizace pojmů (BCTs, *basic color terms*), které pro barvy mají (Berlin & Kay 1969). Podle tohoto vzoru všechny jazyky obsahují pojmy rozlišující barvy černou a bílou, dále pak červenou, žlutou/zelenou a další. Aplikujeme-li tento vzor, podle kterého jazyky, které rozlišují sedm termínů pro barvy, na naše data, tak se množiny shodují. Z jejich studií vyplynulo, že má-li jazyk jen sedm termínů, tak v něm budou barvy: černá, bílá, červená, žlutá, zelená, modrá a hnědá. Tyto barvy se vyskytují i v naší množině v nějakém pořadí. (Pořadí se neshoduje podle logDice s postupným vývojem barev v jazykovém lexikonu. Bez seřazení podle lodDice je nejfrekventovanější barva bílá, pak modrá, červená a pak další s podobnou frekvencí. Rozdíl frekvencí u bílé, nejfrekventovanější s 82 výskyty, a dalšími je značný. Ty se pohybují od 14-31 výskytů, kdy ještě modrá vyniká s 53 instancemi.) V blízkosti krásy se tedy podle relativní frekvence méně často objevují barvy sekundární/složené/rozjemněně vnímané a jmenované. Nenajdeme tedy barvy jako je oranžová, fialová, růžová, šedivá a tyrkysová. Ve studii Berlin & Kay se píše, že má-li jazyk osm a více pojmů pro barvy, tak se už tyto barvy vyskytují. Jsou tedy v jednoduchosti barev základních a primárních schované i atributy krásy? Kříží se komplexita sekundárních barev s jednoduchostí krásy barev základních? Jaká barva ze sekundárních by následovala v pořadí jako další na seznamu? Kam by se řadila zlatá barva? Ta se zdá mít místo mezi těmito dvěma skupinami barev. I Berlin a Kay ji zařazují mimo k barvám jako stříbro a popel.

Ve výskytech se objevuje i kategorie, kterou jsme v dřívějších analýzách nazývali jako kategorie *člověk*. Řadíme do ní z tohoto adjektivního výčtu výskyty jako *černovlasx*, *nahx*, *štíhlx* apod. Černé vlasy jsou, podle nám dostupných dat, dominantním ukazatelem krásy. Jsou výrazné ve své barvě a je možné, že je to dáno i kulturně. Jazykově bychom to zkoumali podle ostatních „vlasových“ výskytů, při kterých se ukazuje, že se vyskytují v podobě i substantivní (příklad: *blondýnka* v základní analýze) Nahota nás v jevení krásy nepřekvapí. Nespočet neoblečených soch, a ještě větší množství aktů, ve které je samotná tělesnost bez příkras umělecky zobrazována, nám může být v muzeích a galeriích nápovědou. Fascinace s lidským tělem, jeho křehkostí, zranitelností, odhaleností, ta provádí člověka odnepaměti. Lingvisticky zde můžeme odlišit lemma *nahx* od lemmatu *oblečenx* tím, jak se jedno jeví bezprostředně svým bytím (tělo) a druhé svým sestrojením a zorganizováním (oblečení). Jazykově se odlišuje tím, že *nahx* se pojí s dalším adjektivem *krásnx*, kdežto o oblečených neřekneme, že jsou *krásnx* oblečení. Řekneme, že jsou *oblečenx* krásně. Je to jiný modus krásy, ne krása samotná.

Další atributy spojené s krásou jako *štíhlx*, *mladx*, *zdravx*, *čistx*, *plnx* a *novx* se mohou roztrdit i jako to, co kulturně vnímáme jako atraktivní a žádoucí. Mládí a zdraví jsou ve společnosti významné (skoro až) komodity. Mohlo by dojít k situaci, ve které by se výskyt *starx* dával do opozice k výskytům *mladx* nebo *novx*. Stáří je zde propojeno s krásou jako jev pozitivní: jev vyspělosti, dlouhého trvání, dozrání. Objevuje se ve stejném výčtu s mládím a novotou, jelikož se nejedná o sémantické antonymum. Nevyskytuje se na opačné straně polarity, můžeme si toto vyzkoušet na příkladech *zdravx/nemocnx* nebo *čistx/špinavx*. Antonyma, která jsou spojena s negativními konotacemi, se ve výčtu nenachází.

Jako překvapivý výskyt zde vyniká adjektivum *smutnx*. Může docházet k romantizaci melancholie, může se připisovat, stejně jako u nahoty, k tomuto stavu jakási křehkost a zranitelnost emoční.

Jedinx se může taky vázat s jednotou, která je jeden z nejdůležitějších pojmů estetického slovníku. Slovo *jedinx* bychom teoreticky mohli s automatizací pojit s jedinečností a nenapodobitelností jsoucna. Je to jediné svého druhu, připisování krásy jsoucnům je založené i na jakési vzácnosti jevu, na jeho vystupování z množiny. Vyskytuje se pouze v levém kontextu a přechází krásu.

(Lemma *mužskx* se objevilo v tabulce výše nežli lemma *ženskx*, zde můžeme přihlídnout i k samotné frekvence, která je u *ženskx* lehce vyšší, relativní frekvence seřazená dle logDice uvádí ale *ženskx* níže.)

Ve výskytech se nám nečekaně seřadila podle krásy i samotná roční období. Na prvním místě léto, dále jaro a podzim. Zima, která se v podobě lemmatu *zimní* ani v prvních 30 výskytech neobjevila, je vnímaná jako nejméně krásná. Taktéž lemmata, která bychom se zimou nejčastěji pojili (*studenx*, *chladnx*, ...), se nevyskytují, oproti třeba lemmatu *teplx*, které je přítomno už na 10. místě.

Atributy spojované s krásou, které jsme očekávali nejvíce, se v našem výčtu nevyskytují. *Dobrx*, *pravdivx*, *spravedlivx*, *harmonickx*, *symetrickx* a další se ve výčtech neobjevují. Dominují se smysly a člověkem spojené vjemy, tyto vedlejší významy se v českém významu krásy s ní tedy zdánlivě v primárních spojeních nevážou. Ani *světlx* se přímo nevyskytuje, *slunečnx* a *slunnx* ano. To můžeme pojit i s počasím nebo roční dobou (*teplx*, letní, ...).

3.2.3. Pronominální analýza

V této analýze se podíváme na to, jaká jsou s přídavným jménem krásnx spojována zájmena. Vzdálenost ve filtru kolokací zvýšíme o jedno místo, při popisu krásy bude mezi zájmenem a lemmatem krásnx nejčastěji ještě přísudek.

Tabulka č. 7: Pronominální analýza

1. tvůj	2. ty	3. cosi
4. můj	5. tenhle	6. onen
7. něco	8. ten	9. samý

U těchto dat vidíme, že nástroj logDice určuje sice jako silnou pozici druhé osoby, osoby třetího čísla jsou ale v lemmatickém gramatickém rodu mužském. Krása je tedy nejdříve popisovaná pořadím v tabulce jako připisovaná druhé osobě, jako něco, co je v jejím vlastnictví. Až na druhém místě je sama druhá osoba popisována jako krásná. Třetí máme něco neurčitého, to předchází vlastnictví našemu, první osobě jednotného čísla (osoba jednotného čísla, samotný přivlastňovaný objekt může být v jednotném i množném čísle). Poté následuje řada ukazování a odkazování na něco mimo kontext první a druhé osoby.

Pronominální analýza přiblížila fungování krásného jen potvrzením intuice toho, že krásu připisujeme druhému, jednomu.

3.2.4. Genderová analýza

V této části práce budeme analyzovat data spojená s lemmatem krásnx z aspektů genderu gramatického a genderu sociálního (z postavení mluvčích).

Při zadávání hesla do vyhledavače zaškrtneme při analýzách navíc možnost doc.auth.sex na M (mužské autory) nebo F (ženské autorky). Máme tu na výběr ze tří: M, F a X. X jako filtr „neuvedeno“ do této studie dávat nebudeme za předpokladu, že se jedná také většinou o mužské autory, u kterých to ale nemáme oficiálně potvrzeno.¹³

Statisticky analyzujeme data, která jsou filtrovaná na substantiva a rozřazena do kategorií.

Už Bain ve svých textech přiřazuje atribut krásy k femininnímu. Maskulinnímu připisuje zájem na něčem jiném: na síle/moci. Připisuje k tomu i jakousi přitažlivost a vyhledávání toho druhého. Podle této heteronormativní teze bychom očekávali výsledky femininní krásy z pohledu maskulinního. (Zrcadlově bychom čekali výsledky kolokací maskulinní formy při vyhledávání lemmatu silnx/mocnx při filtru doc.authsex F: žena.)

Tabulka č. 8: M

1. ženská	2. slečna	3. blondýnka	4. holka
5. dívka	6. verš	7. princezna	8. dáma
9. vyhlídka	10. panna	11. báseň	12. kytice
13. sen	14. šaty	15. nevěsta	16. růže
17. výhled	18. paní	19. děvče	20. vlast
21. žena	22. krajina	23. literatura	24. květina

¹³ Teoreticky bychom mohli provést i studii na to, jaké výsledky vychází v kategorii neuvedeno a porovnat to s mužskými výsledky, aby se tyto předpoklady podložily.

25. oko	26. princ	27. vlas	28. vzpomínka
29. tvář	30. vila	31. ústa	32. květ
33. tma	34. vzhled	35. věta	36. mládí
37. chlap	38. počasí	39. obličej	40. královna

Tabulka č. 9: F¹⁴:

1. šaty	2. ženská	3. holka	4. růže
5. sen	6. holčička	7. výhled	8. panna
9. dívka	10. vlas	11. dáma	12. tvář
13. palác	14. pták	15. paní	16. oko
17. žena	18. krajina	19. hlas	20. obraz
21. tělo	22. pocit	23. noha	24. jméno
25. kluk	26. domov	27. noc	28. chvíle
29. slovo	30. den	31. hlava	32. věc
33. dům	34. program	35. muž	36. svět
37. čas	38. život	39. země	40. dítě

Tabulka č. 10: Srovnání M/F:

Kategorie	M	F
Člověk:	21	18
Člověk/fem:	13	8
Člověk/mas:	2	2
Člověk/neu:	0	1
Člověk/tělo:	6	7

¹⁴ Při generování kolokací pro tuto tabulku autor snížil minimální potřebnou frekvenci z 10 na 8 kvůli nedostatku tolika specifických dat. U obou tabulek tak bude rovné množství 40 výskytů.

Živá příroda:	4	2
Živá příroda/zvíře:	0	1
Živá příroda/rostlina:	4	1
Média umění:	3	1,5
Výsledek lidské činnosti:	2	3
Neživá příroda v podobě objektů:	0	0
Jiné:	0	0
Neživá příroda ve větším měřítku:	5	5
Činnost:	0	0
Poznání:	1	4,5
Společenský jev:	1	1
Lidská abstrakta:	3	5

Z takto malého vzorku dat to vypadá, že tak zásadní rozdíly mezi autory nepozorujeme. Rozdíly mezi oběma množinami se pohybují kategoricky jen v rámci několika jednotek. Je vnímání krásy tak podobné z obou úhlů pohledů? Nebo můžeme hledat jiné odůvodnění? Bude v této patriarchální společnosti ženská autorka přizpůsobovat svoje pohledy na krásu při svém psaní mužským standardům, aby byla lépe přijata/aby zapadla? Toto jsou spíše spekulativní myšlenky. Jedná se o filtr logDice nebo minimální frekvence, které jsme nastavili při našem výběru dat? Ve zkušebních výběrech dat pro tuto práci bylo vyzkoušeno několik možností filtrování. Při použití nejen nástroje logDice, ale i nástroje MI score a snížení minimální frekvence na 5 vycházela data drasticky odlišně. V prvních příčkách se u mužských autorů objevovaly z valné většiny pouze zástupci kategorie *člověk/fem*, filtr ale řadil do horních příček i vzácnější nálezy kvůli jejich relativní frekvenci v ostatních textech. I snížení hranice minimální frekvence posune dopředí vzácnější nálezy. U ženských autorek se pak ukázaly být výskyty dramatickým kontrastem, jelikož byly rozmístěny rovnoměrně po všech kategoriích. Srovnávání těchto dat by vedlo ke

kontroverznějším analýzám a závěrům. Pro práci byl pak vybrán jako jediný nástroj logDice, stálo by ale za zpracování porovnání kolokačních nálezů prostřednictvím různých nástrojů a filtrů, které korpusy nabízí.

U jmenného rodu se můžeme dostat pomocí tagů v korpusech i ke statistikám samotného používání u lemmatu krásnx. Budeme hledat konstrukce, kde budeme předpokládat, že to, co je popisované jako krásné, bude mít vliv i na slovo následující po tomto lemmatu. Vzor našeho zadávaného hesla tedy bude `[lemma="krásný"][tag="..M.*"]`. Korpusy nabízí čtyři možnosti filtrování podle značek: M (rod mužský životný), I (rod mužský neživotný), F (ženský rod), a N (střední rod). Mužské rody spojíme v tabulce v jeden, který pojmenujeme M/I. V této analýze nepoužíváme nástroje na filtrování kolokací, jako jsme to doposud dělali v ostatních analýzách. Jako data se používají jenom počty samotných frekvencí v korpusových databázích, které se objevují v beletristických textech. Nemusí to vypovídat o tendencích relativního používání tohoto lemmatu, může to jen přiblížit vlastnosti textů, které jsou dostupné v korpusech. Porovnáme to s celkovým výskytem adjektiv různých rodů v korpusech a porovnáme relativní používání adjektiv obecně a používání samotného lemmatu krásnx.

Tabulka č. 11: Frekvence krásnx

Rod	Počet u krásnx	Celkový počet adjektiv v korpusu
M/I ¹⁵	3 769	1 401 608
F	5 390	1 252 280
N	1 526	552 876

¹⁵ Při sčítání frekvencí obou tagů došlo k zajímavému poznatku, že neživotné čítalo čtyřikrát větší frekvenci než životné.

Ženský rod je častěji frekventovaný při výskytu lemmatu krásnx. Neutrum, jako třetí rod, který je frekventovaně nespojovaný s tím, co jsme určili v analýzách jako kategorie *člověk*, je nejméně frekventovaný gramatický rod. Hodnota krásného v rodu ženském je rovna hodnotě středního a mužského rodu dohromady, když budeme počítat jen frekvenci výskytů v korpusech.

Pro porovnání dvou dominantních rodů při relativizaci adjektiva krásnx a adjektiv obecně můžeme porovnat čtyři frekvence ve zjednodušeném vzorečku metriky risk ratio: $\frac{\textit{krásná} / (\textit{všechna adjektiva v ženském rodě})}{\textit{krásný} / (\textit{všechna adjektiva v mužském rodě})}$. $5390/1252280 / (3769/1401608)$. Vyjde nám výsledek 1,6, které nám ukazuje v porovnání s běžným užíváním přídavných jmen, že použití lemmatu krásnx zvedá 1,6x pravděpodobnost toho, že modifikovaným jménem bude něco ženského rodu.

I tato data můžeme přizpůsobit naší analýze, která rozlišuje používání podle autorů. Omezení hledání tedy nebude jen na beletrii v češtině, ale s přidáním tagem opět budeme používat i filtr doc.authsex. Orientovat se zde nebudeme podle samotných počtů frekvencí kvůli odlišnému počtu textů dostupných od mužských a ženských autorů, ženské autorky jsou označeny u počtu textů, který se rovná třetině těch mužských. Orientační pro nás budou počty relativní u daných autorů a jak je používají ve kterých gramatických rodech.

Tabulka č. 12: Frekvence u doc.authsex M

Rod	Počet u krásnx	Celkový počet adjektiv v korpusu
M/I	2 835	1 005 365
F	4 143	875 253
N	1 206	389 590

Tabulka č. 13: Frekvence u doc.authsex F

Rod	Počet u krásnx	Celkový počet adjektiv v korpusu
M/I	802	247 922
F	1 012	246 108
N	261	107 207

U obou statistik vidíme stejné tendence, jako když jsme nerozlišovali mezi autory. Přímá frekvence feminina se rovná neutru a maskulinu dohromady. Použijeme u těchto dvou tabulek stejný vzoreček jako u obecné a zjistíme, jak moc je pravděpodobné, že lemma bude spojené s femininem oproti používání adjektiv obecně. U ženských autorek se vzorečkem¹⁶ dojdeme k číslu 1,27. U mužských autorů zjistíme¹⁷ pravděpodobnost mnohem vyšší, a to 1,68. Je z těchto pravděpodobností zřejmé, že když dojde na užívání lemmatu krásnx, tak je u všech autorů větší šance, že lemma použijí k popisu feminina oproti svému běžnému užívání adjektiv. U mužských autorů je tato pravděpodobnost mnohem vyšší, než je to u ženských autorek (u kterých dochází k překvapivě rovnoměrnému užívání obou rodů u adjektiv, avšak kvůli nižší frekvenci mužského rodu u lemmatu krásnx dochází k jeho snížené pravděpodobnosti užití).

---

¹⁶ $F=1012/246108/(802/247922)$

¹⁷ $M=4143/875253/(2835/1005365)$

3.2.5 Číselná analýza

V této analýze použijeme tag, který nám pomůže rozlišit mezi číslem, se kterým je lemma krásnx v korpusech používáno. Vzorem bude zadané heslo `[lemma="krásný"][tag="...S*."]`, u kterého budeme na českém jazyce určovat tři možnosti čísla: S (singulár), P (plurál) a D (duál).

Tabulka č. 14: Krásnx podle čísla

Číslo	Krásnx	Celkový počet užití adjektiv v korpusech
Singulár	7 950	2 389 976
Plurál	3 007	808 805
Duál	48	8 703

Výsledky odpovídají počátečním hypotézám toho, že se bude většinou používat v jednotném čísle podle frekvence. Můžeme to spojovat s krásou spojovanou právě s jednotou a jednoduchostí. Filtr na duál byl korpusey omezen čistě na 7. pád feminin, kde většina z 48 uvedených frekvencí mluví o kráse očí.

U této analýzy provedeme také výpočet pomocí metriky risk ratio. Srovnáme to, jak moc je pravděpodobné, že se použije jednotné číslo, když se mluví o kráse, v porovnání s tím, jak se používá u adjektiv jednotné obecně a s množným.¹⁸ Vyjde nám 0,89. Je tedy relativně menší šance, že se bude vyskytovat v jednotném čísle po přepočtu, frekvence mohla od tohoto poměru odvézt pozornost. Srovnáme-li množné číslo s duálem, tak nám vyjde, když dosadíme hodnoty duálu jako zkoumaného, že je 1,49x větší pravděpodobnost, že se krásnx bude pojit s duálem v tomto tvaru, než by se pojilo relativně s plurálem. Nízký výskyt v této situaci neznamena nízkou pravděpodobnost.

---

¹⁸ $\chi = 7950/2389976 / (3007/808805)$

3.2.5. Rozšířená kolokační analýza

U poslední analýzy, které se autor věnuje v této práci, rozšíříme pole a vzdálenost možných kolokací z (-1; 1) na (-5; 5). Minimální frekvenci zanecháme na 10. Zaměříme se jen na prvních 20 výskytů a podíváme se na všechna slova krom vlastních jmen (a samozřejmě interpunkce). Nebudeme kategorizovat, jen okomentujeme určité momenty.

Tabulka č. 15: Rozšířená analýza

1. ach	2. ó	3. vznešenx	4. vid'
5. tuze	6. ženská	7. ošklivx	8. ušlechtilx
9. víla	10. štíhlx	11. černovlasx	12. jitro
13. krásnx	14. princezna	15. jinoch	16. milování
17. šeptat	18. slečna	19. tvůj	20. šaty

Prvními výskyty podle nástroje logDice¹⁹ jsou jakási zvolání a citoslovce obdivu *ach* a *ó*. Údiv nad krásou a potřeba ujištění ve svém vkusovém vnímání (*vid'*) nejsou přirozeně překvapením. Krása je spojována v textech i se svým sesterským pojmem vznešenosti (*vznešenx*, případně *ušlechtilx*).

Kolokuje nejen se svým sesterským pojmem, ale i se svým antonymem. Ošklivost a krása se v kontextech vyskytují často pospolu, pravděpodobně nejčastěji v modech odlišování jednoho od druhého nebo porovnávání jednoho k druhému. Sama krása se sebou kolokuje, na 13. místě vidíme *krásnx* jako kolokaci k lemmatu *krásnx*.

U analýz došlo k vyřazování jiných slovních druhů, jako jsou slovesa nebo adverbia. Máme tu zástupce upevňujícího způsobu vyjadřování krásy *tuze* a intimní komunikace pomocní *šeptání*.

---

¹⁹ Při použití řazení dle nástroje MI score nám vychází zajímavé kolokáty v podobě synonym jako je *nádhernx*, *elegantní* apod. Vyskytuje se tam i *Bůh* a *láska*. Mezi slovesy se objevila slovesa nápodobu jako *podobat* a jiné.

Další analýza, která by se dala skrze korpusy provést, je analýza používání pádů. Vyskytuje se slovo krásný jen v určitém pádu? V češtině je sedm pádů, tudíž je sedm možností krásy a její umístění v našich sémantických mapách. Je z toho poznat naše vztahy ke kráse? U jiných jazyků krom češtiny by šlo pády také podobně rozpitvat. Důkladně by to šlo propracovat například v angličtině s předložkami (*to something beautiful, for, on, from, ...*). Otázka pádu by šla rozpracovat i u nás s předložkami spojovanými s tímto adjektivem, bylo by to ale kontraproduktivní kvůli předložkové afiliaci k pádům v češtině. Analýza pádů by šla snadno provést použitím dalšího nástroje ČNK Gramatikat.

1. Nominativ: Pád krásného, které by se vyskytovalo v základním tvaru, ve tvaru lemmatu. Často se tím bude popisovat samotný podmět ve větě. Krásné by tu hrálo roli jmenovaného, skoro až deklarovaného.

2. Genitiv: Druhý pád by fungoval jako zdroj, jako popis vlastníka nebo původce krásna.

3. Dativ: Dativ jako cílová skupina, krásné by bylo adresátem.

4. Akuzativ: Akuzativ se vyskytuje u předmětu spojeného se slovesem. Krásný by tedy byl předmět, jako to zamýšlené, odkazované, zmíněné. Právě ten se vyskytuje často s předložkami.

5. Vokativ: Pátý pád se používá u oslovení adresáta. Krásné by tu bylo jako to zvolávané. Moc často se s tím nesetkáme ani u podstatného jména (příklad: „Ty krásno!“), u přídavného to bude minimum výskytů, muselo by se oslovovat přímo krásné (poeticky i s velkým K) nebo něco krásným zvané.

6. Lokál: V šestém pádě by to muselo být krásné místo nebo téma. (příklad: v Krásné Lípě/o krásné lípě).

7. Instrumentál: Krása by zde fungovala jako instrument, prostředek až prostředník. Krása by byla způsobem.

4. Závěr

*But if I gave up
on being pretty
I wouldn't know
how to be alive.*

-Mitsuki Miyawaki

V této práci se autor věnoval lemmatu krásnx a jeho kolokacím.

Můžeme z analýz vidět, co je objektivně nejčastěji předmětem estetického soudu v řeči: jsme to my sami, lidé. Nejkritičtější jsme vůči sobě, jsme sami sobě i nejkrásnějšími. Neexistuje sice jasný jmenovatel pro krásu, v sémantickém prostoru se ale shromažďují do určitých polí instance lemmatu krásnx, podle kterých poznáme, jak a kde se užívá.

V práci bylo fungování současného lemmatu krásnx porovnáváno i s fungováním řeckého *kalos*. Rozdíly významového rozdílu, kde v řečtině je spojována krása i s dobrem, správností a spravedlností, je ilustrován na srovnání s Platónovým dialogem *Hippias Větší*. Můžeme vidět skrze kategorizaci kolokací rozdíly nejen jakési hierarchizace krásna, ale i jiné shromažďování v sémantickém poli vnímání.

Na různých analýzách můžeme vidět, že se kolokace liší podle mluvčích, podle kategorií, jako je číslo nebo rod adjektiva. Nejčastějšími kolokacemi lemmatu krásnx jsou napříč korpusy ty, které, jsme zařadili do kategorie *člověk*. Lemma je nejčastěji spojováno nejen s podkategorií *člověk/fem*, ale i s gramatickým ženským rodem jako takovým. Krása je tedy něco dominantně femininní, podle toho, jak to ukazuje sémanticko-gramatický rozptyl v jazykových databázích. Společně s adjektivní, pronominální a rozšířenou analýzou jsme došli k závěrům, že je krása spojována nejčastěji s vizuálními vlastnostmi či atributy, je nejčastěji připisována druhé osobě jednotného čísla.

Tato data by mohla sloužit dále i k praktické tvorbě umění, jehož prostředkem bude jazyk. Na mysl přijde poezie, kterou bychom mohli přizpůsobit a založit na našich nálezech. Mohly by se tvořit krásu-evokující verše, které slovo krásnx ani nepoužijí. Data můžou být podnětem k tvoření strojené krásy, orientovat se podle nich můžeme my nebo v dnešní době i umělá inteligence. Když víme, co považujeme nejčastěji za krásné, tak bude snadné o tom psát. Bude i ta báseň krásná, nebo se bude jednat o jakýsi umělý kýč? Podle řazení dat v pořadí relativních frekvencí se můžeme orientovat i jejich umístění v básních. Psala by se báseň s krásnými jevy vzestupně či sestupně? Nebo by se daly jevy střídat? Z toho by mohl pramenit experiment, který by zkoumal, která možnost by byla dle dotázaných považována za esteticky působivější (jestli krásy se stoupajícím vnímáním krásy nebo ta, kde se hodnota snižuje, ale kde prvotní působení určí už prvními verši). Data byla zkoumána na českém jazyce, lišilo by se zalíbení v uměle vytvořené poezii podle jazyka a kultury? České krásné verše by se mohly přeložit a posoudit jinde (a naopak, podle výskytů v daných jazycích).

K našim výsledkům bychom mohli přistupovat až fechnerovsky v nějakých pokusech. Snadno by se pak určil, při dotazování účastníků praktického experimentu, ideální kolokát slova krásnx. Předložila by se před ně množina nejfrekventovanějších kolokací a statisticky by se určil nejvíc vhodný, nebo spíš populární, kolokát. Podobně přistupoval k experimentu i Gustav Fechner, kdy předložil deset obdélníků různých poměrů jako způsob ověřování zlatého řezu (Fechner 1876). Hodnotilo se to pouze dle pocitů a názorů účastníků, od naší studie by se to lišilo tím, že nemáme žádný kolokát pevněji stanovený v esteticko-lingvistické tradici, který bychom chtěli ověřit. Mohla by se místo výběru nejvhodnějšího a nejnevhodnějšího kolokátu použít metoda řazení lemmat od teoreticky nejfrekventovanějšího po ten nejméně. Tím by se zjistilo, jak moc si jsme vědomi i našeho podvědomého používání lemmatu krásnx.

Tato práce otevírá možnosti dalšího zkoumání estetického působení a vnímání jazyka jako takového nástrojem jazykových databází a korpusů, ať už se jedná jemnějšího rozlišování jednotlivých parametrů v jazyce nebo podobných analýz na jiných fenoménech.

Seznam použité literatury a jiných zdrojů

- ARIESTIWATI, Ni Putu Diahtari; RAJEG, Gede Primahadi Wijaya; EDIWAN, I Nyoman Tri. 2023. *Collocational Pattern Of Adjectives In The Lexical Field Of Beauty: A Corpus-Based Study*. In *International Journal of Education, Language, Literature, Arts, Culture, and Social Humanities*, 1 (2), strany 133-145.
- AUER, Peter. 1999. *Jazyková interakce*. Nakladatelství Lidové noviny 2014 Praha.
- BAIN, Alexander. 1865. *The Emotions and the Will*. (Second Edition). Longmans, Green, and Co. London.
- BERLIN, Brent & KAY, Paul. 1969. *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*. University of California Press, Berkeley.
- CARLSON, Allen. 2011. *Aesthetic Appreciation of Nature and Environmentalism*. Cambridge University Press.
- ČERMÁK, František; ŠULC, Michal. 2006. *Kolokace*. Nakladatelství Lidové noviny Praha.
- FECHNER, Gustav Theodor. 1876. *Vorschule der Ästhetik (Úvod do estetiky)*. Vydání: Cambridge University Press 2013.
- FICINO, Marsilio. Poznámky k textu KARFÍK Filip a KARFÍKOVÁ, Lenka. Překlad 2023. *O lásce*. Oikoymenh Praha.
- FILIPEC, Josef; DANEŠ, František; a kol. 2010. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia.
- GIVEN, Florence. 2020. *Women Don't Owe You Pretty*. Cassell.
- HARMANGE, Pauline. 2020. *Já muže nesnáším*. Divus.
- HAVRÁNEK, Bohuslav (editor). 1989. *Slovník spisovného jazyka českého*. Academia Praha.
- HOSTINSKÝ, Otakar. 1956. *Umění a příroda v estetické výchově*. In *O umění*. Československý spisovatel Praha, s. 534-547.
- JASPERS, Karl. 1932. *Mezní situace*. Překlad 2016. Oikoymenh Praha.

- KOLEK, Vít. 2022. *Způsoby označování osob z hlediska ne/binarity genderu: kvantitativní sonda do titulních stran vybraných českých periodik*. In *Gender a výzkum/Gender and Research* 23 (2): 62-81.
- Kolektiv. *Příručka ČNK*. 2013. ČNK. Citováno 04.05.2024. Dostupné na <https://wiki.korpus.cz/doku.php/start>.
- KORSMEYER, Carolyn. 2019. *Things: In Touch with the Past*. Oxford University Press.
- PAYNE, Thomas E. 2006. *Exploring language structure – A student's guide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- PLATÓN, vydání 1993. *Symposion*. OIKOYMENH Praha.
- PLATÓN, vydání 1996. *Hippias Větší*. OIKOYMENH Praha.
- SCHMIDHUBER, Jürgen. 1990 (případně 1990-2010). *Formal Theory of Creativity, Fun, and Intrinsic Motivation*. In *IEEE Transactions on Autonomous Mental Development* (Vol. 2, No. 3.)
- SOURIAU, Étienne. 1994. *Encyklopedie estetiky*. Victoria Publishing, a. s., Praha.
- WITTGENSTEIN, Ludwig. 1989. *Filosofická zkoumání*. Filosofický ústav AV ČR 1993 Praha.
- WITTGENSTEIN, Ludwig. Vydání 2006. *Modrá a Hnědá kniha*. Filosofia Praha.
- WITTGENSTEIN, Ludwig. Vydání 1993. *Rozličné poznámky*. Mladá fronta, edice Váhy.
- WITTGENSTEIN, Ludwig. Vydání 1997. *Tractatus logico-philosophicus*. OIKOYMENH 2017 Praha.

Elektronické odkazy ke korpusovým nálezům (vše odcitováno 06.05.2024):

Základní analýza/adjektivní analýza (data k tabulkám č. 1-5):

https://www.korpus.cz/kontext/collx?viewmode=kwic&pagesize=40&attrs=word&attr_vmode=visible-kwic&base_viewattr=word&refs=%3Ddoc.title&q=~C4O2c6yAKIiW&cutoff=0&cattr=lemma&cfromw=-1&ctow=1&cminfreq=10&cminbgr=10&cbgrfns=d&csortfn=d&collpage=1

Analýza adverbia *krásně* (data k tabulce č. 6):

https://www.korpus.cz/kontext/collx?viewmode=kwic&pagesize=40&attrs=word&attr_vmode=visible-kwic&base_viewattr=word&refs=%3Ddoc.title&q=~FCuwuEQ6EMa&cutoff=0&cattr=lemma&cfromw=-1&ctow=1&cminfreq=10&cminbgr=10&cbgrfns=d&csortfn=d&collpage=1

Pronominální analýza (data k tabulce č. 7):

https://www.korpus.cz/kontext/collx?viewmode=kwic&pagesize=40&attrs=word&attr_vmode=visible-kwic&base_viewattr=word&refs=%3Ddoc.title&q=~FCuwuEQ6EMa&cutoff=0&cattr=lemma&cfromw=-2&ctow=2&cminfreq=10&cminbgr=10&cbgrfns=d&csortfn=d&collpage=1

Genderová analýza M (data k tabulkám č. 8 a 10):

https://www.korpus.cz/kontext/collx?viewmode=kwic&pagesize=40&attrs=word&attr_vmode=visible-kwic&base_viewattr=word&refs=%3Ddoc.title&q=~GOCKeAqa6Gks&cutoff=0&cattr=lemma&cfromw=-1&ctow=1&cminfreq=10&cminbgr=10&cbgrfns=d&csortfn=d&collpage=1

Genderová analýza F (data k tabulkám č. 9 a 10):

https://www.korpus.cz/kontext/collx?viewmode=kwic&pagesize=40&attrs=word&attr_vmode=visible-kwic&base_viewattr=word&refs=%3Ddoc.title&q=~MaG8KMcm6UO&cutoff=

[0&cattr=lemma&cfromw=-](#)

[1&ctow=1&cminfreq=10&cminbgr=10&cbgrfns=d&csortfn=d&collpage=1](#)

Rozšířená analýza (data k tabulce č. 15):

[https://www.korpus.cz/kontext/collx?viewmode=kwic&pagesize=40&attrs=wor](#)

[d&attr_vmode=visible-](#)

[kwic&base_viewattr=word&refs=%3Ddoc.title&q=~C4O2c6yAKliW&cutoff=0&](#)

[cattr=lemma&cfromw=-](#)

[5&ctow=5&cminfreq=10&cminbgr=10&cbgrfns=d&csortfn=d&collpage=1](#)

Motta:

- FISCHEROVÁ, Silva. *Jiný život / Wittgenstein*. Druhé město, Brno 2023.
(Upraveno.)
- GRANT, Elizabeth Woolridge (as Lana Del Rey); NOWELS, Rick; PARKER, Justin; NICKS, Stevie. *Beautiful People Beautiful Problems*. In *Lust for Life*. Polydor; Interscope; 2017.
- MIYAWAKI, Mitsuki (as Mitski); MORIARTY, Scot. *Brand New City*. In *Lush*. SUNY Purchase 2012.
- STAR, Darren. *Models and Mortals*. In *Sex and the City*. HBO 1998.